

MAVZU: II - JAHON URUSHIDAN SO'NG ISPANIYA

- Frankizm Ispaniyada o'z tomoniga mehnatkashlarni tortish uchun bir qator ijtimoiy choralarni amalga oshirdi. Doimiy ishchilarni ishdan bo'shatish man etildi. Ijtimoiy sug'urtaning qiyosiy rivojlangan tizimi yaratildi. Mayda ijarachilarni yerdan haydash man etil-di va ularga to'lanadigan renta hajmi ikki marta qisqartirildi. Ijaraga 1936-yilgacha berilgan uy-joylarga to'lov shundayligicha qoldi.

Korxonalar to'xtab qolgan-da tadbirkorlar ishchilarni ishdan bo'shatmasligi uchun ularga dotatsiya to'landi.

Kasaba uyushmasi tashkilotlari badallar tushumidan anchagina mablag'larga ega bo'lishdiki, ularga ishchilar uchun kasalxonalar, sana-toriylar, pansionatlar, dam olish uylari, sport va madaniy inshootlari qurildi.

□ Kasaba uyushmalariga ham iqtisodiy va ijtimoiy masalalar bo'yicha qarorlarni tayyorlash, ba'zan qabul qilishga ayrim huquqlar berildi. Ular korxonada xo'jalik faoliyatini muvofiqlashtirish va tashkil etish, ishlab chiqarishni yaxshilashga qaratilgan tashabbuslarni rag'batlantirish, narxlarni tartibga solish va mahsulotlarni taqsimlashda ishtirok etdi. Ular, shuningdek, mehnatkashlar va tadbirkorlar o'rtasidagi mehnat mojarolarini hal etish va xo'jalik faoliyati bo'yicha o'z fikrini aytish huquqini ham olishdi. Kasaba uyushmalarida ishchi va tadbirkorlar teng ishtirok etishdi.

-
- Zamonaviy sanoatsiz davlatga aylanish nizatsiyalashtirish mumkin emashgim tushungan holda frankizm mamlakatni industriyalashtirish bo'yicha bir qator choralar qabul qildi. Davlat zamonaviy sanoatni buni od etishda asosiy tashabbuskor va pudratchi bo'lib qoldi. Ajoyib iqlim sharoiti, boy tarix, an'ana, quvnoq hayotni sevuv-chi iste'dodli xalq, musiqa, raqs, afsonalar Ispaniyani butun Yevropada eng yaxshi dam olish joyiga aylantirdi.

□ Mamlakatda jami 5 million o'ringa ega ko'plab o'rta va kichik oilaviy mehmonxonalar qurildi. Ular yil bo'yi dam oluvchilar va sayyohlar bilan to'lib-toshib turardi. Har yili faqatgina sayyohlik orqasidan Ispaniya 18 milliard dollar foydalar edi. Frankizm ushbu mablag'ni sanoat rivojlanishiga sarfladi.

- 1941-yili tashkil etilgan Milliy sanoat instituti davlat nazorati ostida sanoat korxonalariga rahbarlikni amalga oshiruvchi aksionerlik kompaniyasi rolini o'ynar edi. 1959-yil davlatga jami sanoatning 18 foizi tegishli bo'lgan. Ayrim tarmoqlarda bu ko'rsatkich yanada yuqori edi. Masalan, qora metallurgiyada bu 65 foizni, kimyoda 29 foizni tashkil etdi. Davlat xom-ashyo, yoqilg'i, energiyani taqsimlashni boshqardi, standartlarni belgilab, narx-navoni qayd etar, yangi korxonalar ochish, eskilarini modernizatsiyalashga ruxsat berar edi.

The Stock Market/Michele Burgess

Shunga qaramay Ispaniya xalqi kambag'al, Yevropaning eng qoloq qismi bo'lib qolaverdi. Bu yerda Yevropadagi eng kam ish haqi, eng yuqori narx-navo va eng past hayot tarzi mavjud edi.

40-50-yillarda mehnatkashlarning iqtisodiy masalalar bilan bog'liq ilk yirik namoyishlari bo'lib o'tdi. 60-yillar boshida bu chiqishlar mazmuni o'zgarib qafiy talablarga aylandi. Ular frankizm rejimiga qarshi siyosiy mahbuslarni ozod qilish, ish tashlash huquqi, yig'inlarga erkinlik berish, mustaqil kasaba uyushmasi tuzish kabi talablar bilan chiqdilar.

QIROL ALFONS XIII (1902-1931)

□ **Frankizmning tugatilishi**

- Frankizm asta-sekin katolik cherkovining ishonchini yo'qotdi. Katoliklar ochiqdan-ochiq frankizmni tanqid qilib demokratik erkinlikni tiklash to'g'risidagi muxolifat talablarini qo'llab-quvvatladi.
- 1974-yili ikkita muxolifat markaz yuzaga keldi. Bular - Ispaniya kommunistik partiyasi (IKP), Sotsialistik xalq partiyasi (SXP) kabilarni birlashtiruvchi Demokratik kengash hamda Ispaniya sotsialistik ishchi partiyasi (ISIP) rahbarligidagi Demokratik kelishuv markazlari edi. 1976-yilning martida ular Demokratik koordinatsiya blokiga birlashdi.

- Franko 1975-yil 20-noyabrda Frankizmning 2 yoshida vafot etdi 1975. tugatmsh.22-noyabr kuni davlat rahbari bo'lgan Xuan Karlos Ispaniya qiroli deb e'lon qilindi hamda unga Xuan Karlos I deb nom berildi. U mamlakatda islohotlar o'tkazish zarurligi to'g'risida ba-yonot berdi. Ispaniya yangi taraqqiyot yo'liga kirdi. Hukumat mahkamasi rahbari etib o'zining liberal qarashlari bilan tanilgan Adolfo Suares (1932-yili tug'ilgan) tayinlandi. U demokratik islohotlar dasturini ishlab chiqdi.

-
- 1976-yil dekabrda referendumda siyosiy islohotlar to'g'risidagi qonun qabul qilindi. Mazkur qonun umumiy saylov huquqini belgilashni ko'rib chiq-di, xalq suvereniteti va siyosiy plyuralizm tamoyilini e'lon qildi, hukumatning eski frankocha strukturasi bekor qildi. Mamlakatda ikki palatali parlament tizimi (bosh korteslar) joriy etildi. Birinchi palata (deputatlar kongressi) umumiy ovoz berish orqali saylanib, ular soni 350 nafar etib belgilandi, ikkinchi palata (senat) nisbatan cheklangan davrada saylandi va 208 kishini tashkil etdi. Qirol referendumga qonunlarni chiqarish, korteslarni tarqatib yuborish, premer-ministrni, senatning beshdan bir qismini tayinlash huquqiga ega bo'ldi.

QIROL XUAN KARLOS I

-
- 1977-yil iyunda birinchi saylovlar bo'lib o'tdi. Saylovda qatnashgan asosiy siyosiy partiyalar - A.Sua-res yetakchiligidagi Demokratik markaz ittifoqi (DMI), "Xalq alyansi" (XA) o'ng profrank partiyasi va IKP edi. Saylovlar A. Suares partiyasiga muvaffaqiyat keltirdi va u yana hukumatga boshchilik qila boshladi.

Corbis/Library of Congress

-
- 1978-yili Ispaniyada iqtisodiy tanglik yuzaga keldi. Inflyatsiya va ishsizlar soni ko'payib Monklodagi hukumat rezidensiyasida hukumat bilan so'l muxolifatchilar o'rtasida bitim imzolandi. Unga ko'ra hukumat qarilik va ishsizlik nafaqalarini oshirishga, soliq solishning adolatli tizimini joriy etish, so'l partiyalar esa kasaba uyushmalari bilan birga yil davomida hukumat siyosati-ni qo'lab-quvvatlashi, ish haqini haddan ziyod oshirish-ni talab etmaslik va ijtimoiy nizolarni keltirib chiqar-maslik majburiyatlarini olishdi.

-
- Xuddi shunday ruhdagi hamkorlik va kelishuv yangi konstitutsiya loyihasini muhokama qilishda ham namo-yon bo'ldi. Uzoq muhokamadan so'ng korteslar tomonidan qabul qilingan konstitutsiya umumxalq refe-rendumida ma'qullandi. Ushbu asosiy qonun ozodlik, adolat, tenglik va siyosiy plyuralizm kafolatlangan demokratik jamiyatni yaratishning asosiy maqsadlarini bay on etdi. Ispaniya parlament monarxiyasi deb e'lon qilindi, cherkov davlat-dan ajratildi, biroq hukumat katolik cherkovi va boshqa konfessiyalar bilan yaxshi munosabatda bo'lish majburi-yatini oldi.

-
- Yangi konstitutsiyada mamlakatning buzilmas yax-litligi qayd etildi, ammo millatlarning keng avtonomiya va o'z tillaridan foydalanish huquqi tan olindi. Provinsiyalarda o'z parlamenti va hukumatlari tashkil etildi, biroq katoloniyaaliklar hamda galisiyaaliklarni shun-day darajadagi avtonomiya qoniqtirsa-da, basklar uchun bu maqbul emas edi. Ular ichida ekstremistik ruhdagi guruhlar pay do bo'lib mustaqil basklar davlatini tashkil etish, ispanlarga istilochi sifatida qarashni targ'ib eta boshladi. Ekstremistlar terror yo'liga o'tgach mamlakat-da beqarorlik boshlandi va demokratik tuzumga tahdid kuchayadi.

-
- **Sanoatsiyalash industrializatsiyalash va modernizatsiyalashtirish**
 - Sotsialistlar barcha saylovchilar ovozi 48 foizga ega bo'ldi. Ularning rahbari Felipe Gonsales hukumat rahbari etib saylandi.
 - Sotsialistlar hokimiyat tepasiga kelgan vaqtda shart-sharoit oson emas edi. Iqtisodning rivojlanish sur'ati 1,2 foizga tushib ketdi, inflyatsiya 16 foizga, ya'ni Yevropadagi eng yuqori darajalardan biriga yetdi. Ishsizlar 16,6 foizni, ya'ni 2,5 million kishini tashkil qilib, ijtimoiy keskinlik va jinoyat kuchayib ketdi. Tanglikdan qutilish uchun F.Gonsales barcha ispanlarni yagona maqsadga birlashtiruvchi "milliy g'oya"ni amalga oshirish dasturini ilgari surdi.

Генерал Франциско Франко был лидером сил Националиста, который сражался с, чтобы опрокидывать Spain с избравший правительство. В результате победы Националиста в 1939, Franco становился эль Caudillo (лидер) Испании и управлявшей страной до его смерти в 1975.

-
- Sotsialistlarning birinchi islohotlari ijtimoiy sohaga tegishli edi. 40 soatlik ish haftasi, mehnat ta'tilini 30 kungacha uzaytirish, nafaqa yoshini 65 gacha belgilash to'g'risidagi qonun loyihalari qabul qilindi. Bir qator qonunlarda ishdan bo'shatilayotganlar yangi ish topgun-ga qadar ish haqining 80 foizini to'lab turish ko'rib chiqildi. 1983-1986-yillarda jamiyat va oilaviy mimosabatlarini demokratlashtirish, kundalik hayotda demokratik tamoyillarni mustahkamlashga qaratilgan qonunlar qabul qilindi.

-
- Sotsialistlar tadbirkorlar uchun foydali bo'lgan bir qator qonunlarni amalga oshirdi. "Reindustrlashtirish" rejasi qabul qilinib ijtimoiy islohotlar o'tkazilgandan so'ng darhol amalga oshirildi. Yuqori tejnologiya asosidagi yangi sanoat tarmoqlariga o'z mablag'larini qo'ygan tadbirkorlar uchun daromad solig'i miqdori 40 foiz qisqartirildi. Xuddi shuningdek, inflyatsiya bilan kurashish bo'yicha tadbirlar qabul qilindi: pul birligi devolvatsiyasi o'tkazildi, neft mahsulotlari narxi ko'taril-di, iqtisodning davlat sektori qisqartirildi va ish haqlari-ni "muzlatib qo'yish" bo'yicha keskin yo'nalish olib borildi.

В 1981, в течение начала лет перехода Spain с в демократию, Гражданская Охрана Lieutenant-Colonel Antonio Tejero вела попытку переворота в парламенте Spain с, встраивающемся в Мадрид. Пока Tejero и его мужчины признавшие парламентом в дуле пистолета, армейские баки выходили на улицы Валенсии. Кризис заканчивал несколько часов позже, когда King Juan Carlos, Я появился на телевидении, требующем, чтобы демократический процесс Spain с продолжал мирно.

-
- 1988-yil o'rtalarida F.Gonsales hukumati bir qator yangi qonunlar va islohotlarni taklif etdi. Ularda soliqlarni ko'tarish, benzin narxini oshirish, tadbirkor-larga subsidiyalar berish kabi masalalar ko'rib chiqilgan edi. Bu hoi jamoatchilikning keskin noroziligiga sabab bo'ldi: 1988-yil 14-dekabrda umumiy siyosiy ish tashlash bo'lib o'tdi va unda 8 million kishi qatnashdi. Gonsales muzokara va yon berish orqali vaziyatni yumshatishga erishsa-da, hukumatga nisbatan omma ishonchini saqlab qola olmadi. 1989-yilgi saylovlarda sotsialistik partiya jami 40 foiz ovoz oldi, omma baribir bir partiyali mahkama tasbiJdl etishga erishdi.

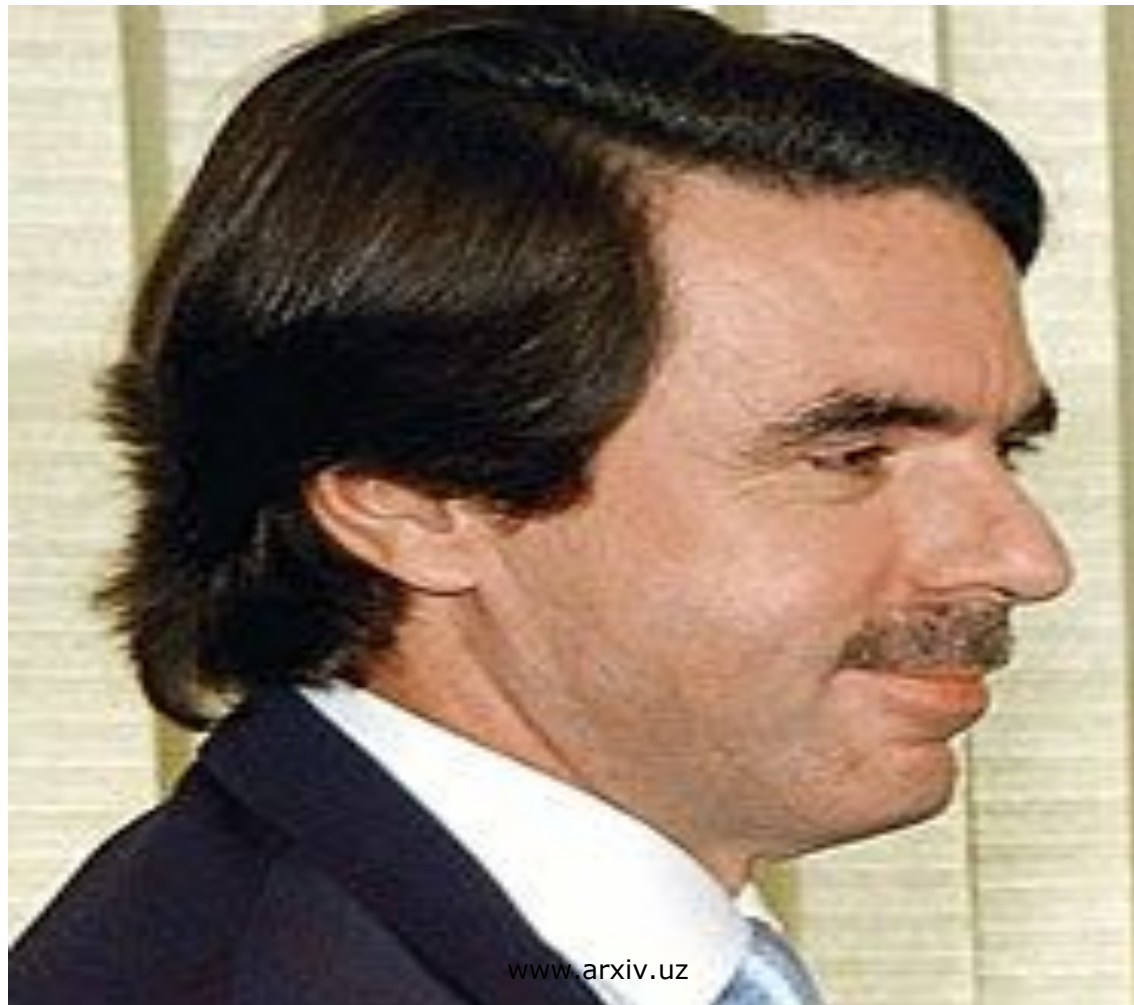
В 1981, в течение начала лет —
перехода Spain s в демократию,
Гражданская Охрана
Lieutenant-Colonel Antonio Tejero
вела попытку переворота в
парламенте Spain s, встраивающемся
в Мадрид. Пока Tejero и его
мужчины признавшие парламентом
в дуле пистолета, армейские баки
выходили на улицы Валенсии.
Кризис заканчивал несколько часов
позже, когда King Juan Carlos, Я
появился на телевидении,
требующем, чтобы демократический
процесс Spain s продолжал мирно.

-
- Tashqi siyosatda sotsialistik partiya saylovdan oldingi beigan va'dalaridan qaytdi. Muxolifat davrida u mamlakatning NATOga kirishiga qarshi chiqqan edi. Hokimiyat tepasiga kelgach esa Ispaniyani ushbu paktga qo'shilishga jalb etdi (1986-yil). Aynan shu yili Ispaniya Yevropa Iqtisodiy Ittifoqiga (YII) qabul qilindi va bu hoi uning iqtisodini modernizatsiyalash hamda Yevropa siyosatiga ta'sirining kuchayishiga ko'mak berdi. 1991-yil dekabrda Ispaniya yagona Yevropani tashkil etish va yagona valyutani kiritish to'g'risidagi Maastrixt bitimini imzoladi. Biroq mamlakatning yagona Yevropaga integ-rallashuvi katta qiyinchilik bilan kechdi. 1996-yil mayi-da Sotsialistlar hukumati iste'foga chiqishga majbur bo'ldi.

ASNAR LOPEZ

BOSH VAZIR 1996-2004

Диктатор Франциско Франко холил Juan Carlos, чтобы получать его как лидер Испании, определяющей его наследника в трон в 1969. Juan Carlos Становился королем Испании в 1975 после смерти Франко s, и он начал учреждать постепенные демократические реформы, включая популярно одобренную конституцию. 1978 Конституция уполномочивает монарха, чтобы приказывать вооруженные силы, выбираться премьер-министра, созывать и растворять парламент и одобрять законы.

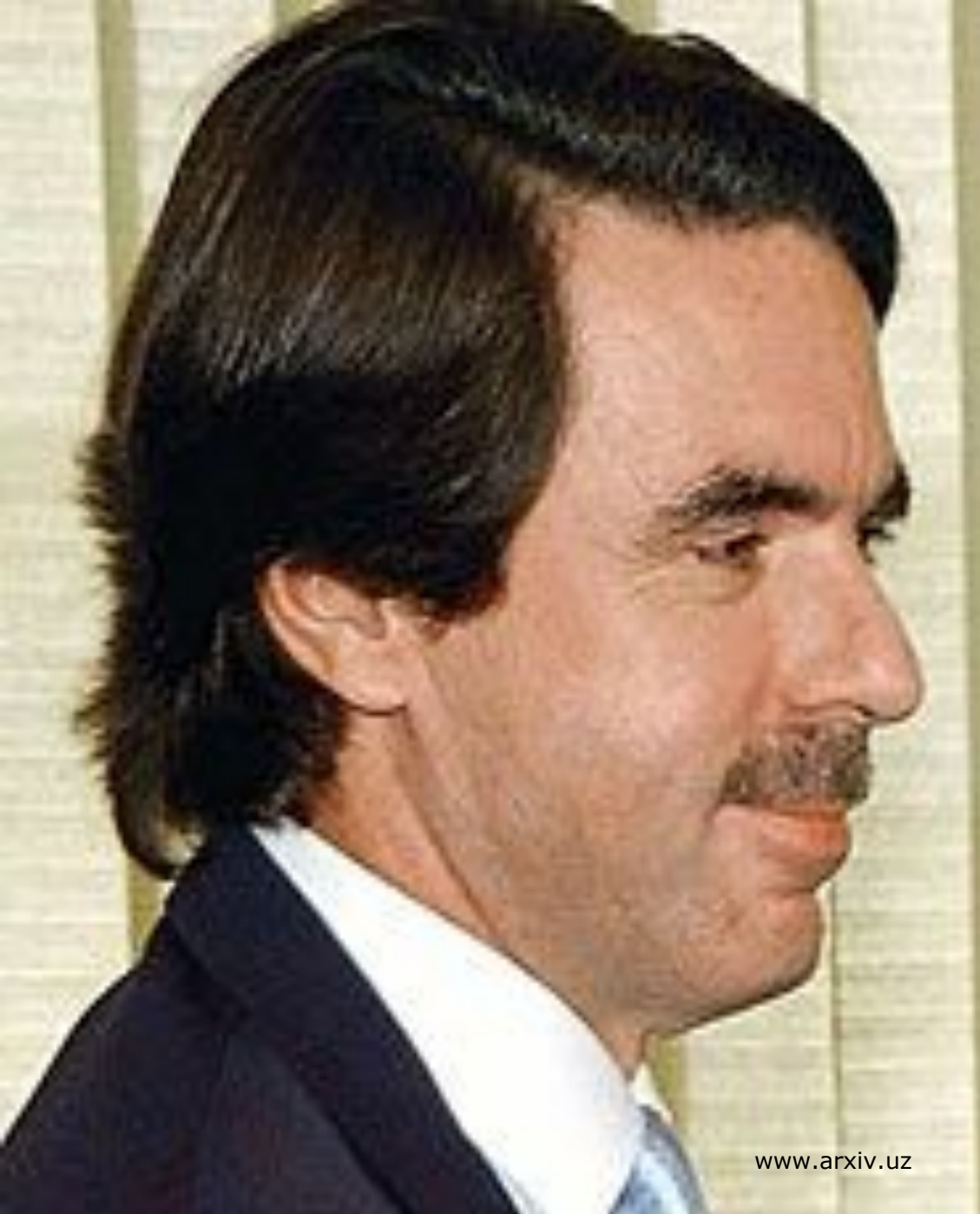
www.arxiv.uz

sardana - традиционный танец провинции Spain s Catalonia. Каталонские люди восстановили их культурную деятельность с тех пор как смерть Испанского диктатора Франциско Franco, который подавлял такие демонстрации местного тождества Catalonia s.

-
- Saylovlarda "Xalq alyansi" o'ng partiyasi g'olib chiq-di. Hukumat rahbarligiga Xose Mariya Aznar saylandi va u ham yagona Yevropaga integratsiyalashish siyosatini davom ettirdi. Yangi hukumat bir qator muvaffaqiyat larga erishdi. Inflyatsiya 2,2 foizgacha pasaydi, iqtisodning yillik o'sishi esa 3 foizni tashkil etdi. Biroq Ispaniya iqtisodining asosiy muammosi - ishsizlikni hal etishga qurbi yetmadi. 1997-yili ishsizlar 22 foizga yetib, amal-da har besh kishidan biri ishsiz edi. Bu holat mamlakat-da ijtimoiy va siyosiy tanglik chuqurlashuviga sabab bo'ldi.

Показанное вот замаскированные участники группы сепаратиста Баска узнанного как ПРiДПОЛАГАЕМОЕ время прибытия (Euskadi Ta Askatasuna, Vasque для Баскской Родины и Свобода). ПРiДПОЛАГАЕМОЕ время прибытия использовало террористическую тактику, чтобы добиваться Баскской независимости Country s из Испании.

X.M.Aznar
boshchiligidagi
"Xalq alyansi"
partiyasi
2000-yilgi
saylovda
ko'pchilik ovoz
olib o'zining
mavqeini
saqlab qoldi.

YIRIK FIRMALAR

RENAULT

YIRIK FIRMALAR

Photo Researchers, Inc./Blair Seitz

www.arxiv.uz

www.arxiv.uz

ALLSTOCK, INC./Paul Hurd

Photo Researchers, Inc./Jack Fields

www.arxiv.uz